

Memoria

Tinerimei Române

ABONAMENT ANUAL
Pe un an Lei 200.—
Pe un jumătate an Lei 100.—
Autorități și instituțiuni Lei 500.—
In streinătate dublu.

ANUNȚURI DUPĂ TARIF SE PRIMESC
LA ADMINISTRAȚIA ZIARULUI
CLUJ, STRADA REGINA MARIA No. 36

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Cluj, Strada Regina Maria No. 36.
Telefon 7-60.

Cum se scrie istoria contemporană

E vorba de ultima ispravă a părintelui Lupaș, care va rămânea de pomină și ca exemplu viu pentru a demonstra ce ravagii poate face politicianismul bizantin până și în bercurile sfinte ale științei istorice.

Părintele Lupaș, în loc că dăruiescă științei române o istorie națională demnă de înalta instituție, unde a fost pus de soartă, — scrie — după obiceiul pământului manuale școlare pentru cursurile de liceu, care formează un excelent debut de desfășurare. Pe lângă câștigul material, autorul mai are și buna ocazie, ca să se erijeze în judecătorul contemporanilor săi, deoarece programa analitică nu-l împiedecă ca să ducă firul istoriei până la ziua apariției manualului. Și dacă se întâmplă ca autorul manualului să fie un politician militant, vai și amar de adversarii politici, cari i-au cășunat vre-o supărare. Atunci autorul uită de promisiunea solemnă de imparțialitate, făcută cu emfază în prefața manualului și îndoaie tinerele suflete cu sfruntate minciuni istorice.

Dar să trecem la cazul concret! Di Lupaș, în manualul său de Istoria Românilor, în ediția a VIII-a din anul 1931, făcând iocina personalității Regelui Ferdinand, afirmă că „în primăvara anului 1917 câțiva aderenți ai Puterilor Centrale (Alex. Beldimau, Const. Stere și Alex. Vaida) făuriseră împreună cu contele Czernin, ministrul de externe al Austro-Ungariei, planul pentru detronarea Regelui Ferdinand și anexarea României la monarhia habsburgică.

Cu drept cuvânt s'ar fi convenit, ca Lupaș să indice izvorul istoric pe care își bazează această gravă acuză adusă marelui patriot și luptător național care este Alex. Vaida-Voevod. S'a rușinat însă, ca să-l enumere, în bibliografia capitolului cu detronarea, pe celebrul autor de „lucrări științifice. Rusu Abrudeanu, care de câțiva ani scoate, pe bani de proveniență dubioasă, oluminoase măzgălituri fără nici-o noimă, unde transformă într'un material de senzațional mahalagesc toată drama frământărilor și luptelor noastre pentru existența și întregirea neamului. Într'un astfel de volum abject, ce a văzut lumina tiparului în toamna anului 1930, inspiratorul de mahala al profesorului universitar Lupaș debitează pentru prima oară calomniile pe care apoi manualul de istorie o reproduce întocmai.

Calomniile sunt absolut gratuite, și trebuie să fie cineva inconștient, sau pătimăș criminal, ca să afirme tocmai contrariul aceluia ce s'ar întâmplat într'adevăr. Memoriul lui Vaida din 1917, pe care Rusu Abrudeanu îl publică cu mare galăgie ca inedit și ca dovadă a calomniei sale, îl arată din contra pe Alexandru Vaida-Voevod ca un susținător și apărător al dinastiei române Hohenzolern.

Înainte de a reproduce pasajul din chestie, observ, că acest Memoriu, atribuit lui Vaida, duce descrierea eveni-

mentelor politice până în primăvara anului 1916, așa că și din acest motiv cade minciuna Lupaș-Rusu Abrudeanu. Iată partea din Memoriu ce ne interesează:

„Nicolae Filipescu și-a exprimat față de doi bărbați de încredere ai moștenitorului nostru, la diverse date (față de Popovici în 1912 și față de mine în 1913), dorința de a se prezenta în audiență la Alteja Sa Imperială Francisc Ferdinand. El intenționase să facă următoarea propunere: Întru cât ambii monarhi sunt înaintați în vârstă, ar trebui să se facă pregătiri pentru-ca după urcarea pe tron a celor doi moștenitori, România să fie alipită pentru todeauna Austro-Ungariei atât din punctul de vedere al dreptului public, cât și al celui militar și economic, cu garanția Germaniei.

Nu mai în modul acesta România întreagă ar putea găsi un scut definitiv împotriva Rusiei. Spre a ajunge la aceasta, arhiducele Francisc Ferdinand ar trebui să consimtă ca să se pregătească din vreme terenul în România. La obiecțiunea că acest plan va întâmpina două mari piedeci, anume interesele particulare maghiare și orgoliul dinastiei române, Filipescu a răspuns textual: Cu Ungurii trebuie să se răfuiescă Francisc Ferdinand. Cu viitorul nostru rege vom lămurii noi chestiunea. Este vorba de existența tututor Românilor. De aceea trebuie să se creeze condițiunea prealabilă a posibilității alipirii noastre, fără gânduri ascunse, la monarhia austro-ungară, prin onesta soluționare a complexului chestiunii naționalităților în Ungaria și prin aceasta și a chestiunii române. Întru cât cu modul acesta s'ar exclude ivirea unor curente iredentiste, dinastia noastră nu trebuie să pună piedeci în calea viitorului nostru național alături de monarhia austro-ungară, căci altfel va trebui să fie înlăturată.

La obiecțiunea că o criză dinastică ar putea să fie fatală unei țări mici ca România, N. Filipescu a răspuns: „Dacă Habsburgul va asigura viitorul nostru periclitat de un Hohenzolern, nu numai că ne-ar conveni, dar l-am și prefera.”

S'ar putea cita și partea din Memoriu ref. la declarația lui Vintilă Brătianu, care în principiu și el a acceptat idea alipirii României la monarhie, cu singura condiție, ca Berlinul să garanteze pentru reușita ei.

Ce reiese din Memoriul lui Vaida? Pentru orice om de bună credință este evident, că atunci când Nicolae Filipescu, la un moment dat s'a gândit la o schimbare de dinastie, d-l Alexandru Vaida Voevod și-a exprimat îndoiala și a format trei puternice obiecțiuni contra acestui plan de detronare al dinastiei române.

Și acum ca culme, în manualul părintelui Lupaș, în același capitol, unde Vaida, care atunci nu era supusul dinastiei Hohenzolern, este timbrat de trădător și

dușman al dinastiei române, Nicolae Filipescu este numit „marele patriot”. Departe de noi, ca să umbrim nimbul marelui bărbat Nicolae Filipescu, pentru că în frământările lui năpraznice pentru soartea și viitorul neamului, s'a gândit o clipă și la modalitatea schimbării dinastiei Hohenzolern, dar a trebuit să facem aceasta paralelă și să evocăm lucruri de altcum cunoscute de toată lumea, ca să dovedim până unde poate duce ura și patima calomnierii. Regretăm că părintele Lupaș a putut să-și uite datoria de istoric imparțial și să se așeze alături de un calomniator de profesie, o scârbă a vieții publice române.

Tărănism și democrație

N. N. Vasiliu

În ultima analiză, Democrație înseamnă primatul celor mai mulți, guvernarea poporului prin și pentru popor.

Ori, în Statul nostru, cei mai mulți sunt țărani. Ei reprezintă clasa majoritară, ei vor fi, mâine, și sub raportul forței sociale și economice, clasa dominantă.

De aceea abservam, în articolul precedent, că în țările de plugari, coeficientul principal al democrației trebuie să fie țărănul și că instituțiile democratice, în țările acestea, vor trebui să îmbrace caracteristicile proprii vieții țărănești.

Democrației de modă liberală a statelor industriale din Apus, corespunde, în țările de plugari din țările noastre, democrația țărănească.

... Se spune mereu că democrația nu poate să aibă nimic comun cu țărănimea, deoarece n'a exprimat niciodată decât revendicări pur burgheze, doctrina aceasta fiind doar consecința politică a expansiunii capitalismului.

Felul acesta de a înțelege este datorit — cum bine observă d. Ralea —, fenomenului așa numit al rezidurilor, care constă din tendința de a explica evoluția socială prin noțiuni și valori ce nu mai corespund de mult realităților.

Democrația se reazăimă, actualmente, în Apus, pe mica burghezie a funcționarilor și profesioniștilor liberi, pe muncitorimea de toate categoriile din orașe și sate, într'un cuvânt pe mase.

Tot astfel, la noi, democrația este strâns legată de revendicările maseilor, iar idealurile de libertate politică și de dreptate socială ale țărănimei în special, găsesc solide garanții de înlăturare în programul democrației, atât de corespunzător naturii și caracterului țărănului român, năzuințelor și felului său de viață.

Alții, înfățișează principiile și instituțiile democratice ca absurde și nenaturale, ca negația însăși a oricăror condițiuni concrete de viață națională. Astfel se impută democrației defectuo-

zitățile sistemului electiv ca normă de selecționare a valorilor (de unde lipsa de competență și continuitate a regimurilor democratice), se contestă valoarea și sensul principiului de libertate ce-i stă la temelie, e prezentată ca vrășmașă ireductibilă a tradiției, etc.

Nu e locul să arătăm aici tot ceia ce datorește omenirea civilizată, democrației. Vom observa și aci că denigratorii de toate nuanțele ai democrației, consideră și astăzi ideologia democratică cu însușirile ce le avea la 1789 și discută principiile marelui revoluționar, în funcție de înțelesul absolut ce aveau acum 14 decenii. Ori, nimeni nu mai concepe astăzi democrația, prin prizma de înțelegere a lui Rousseau sau a Constituțiilor. Doctrina democratică a evoluat. După o epocă de îndelungată funcționare, aspirațiile democrației, cadrul său ideologic, s'au conformat și adecuat relativismului faptelor.

Nu e mai puțin însă adevărat că democrația există totuși. „Democrația e un fapt, un fapt necesar, ineluctabil, ca alternanța anotimpurilor sau ca revoluțiunile astrale. Ea poate zice: sum quia sum”. (Barthélemy).

Ideal politico-social dinamic, idee forță ce-a dus pretutindeni la euceriri și inoiri sociale, — democrația exprimă facultăți, aptitudini, drepturi, — deocamdată singure capabile să asigure ridicarea poporului nostru, fiindcă oferă metode politice, sociale și morale, fondate pe cerințele de progres ale maseilor și fiindcă fascismul ori sovietismul, ca discipline politice, sunt incompatibile cu sufletul și realitățile românești.

Desigur, democrația nu se prezintă ca o stare invariabilă, aceiași pretutindeni și totdeauna. Obiceiurile, interesele, aspirațiile și psihologia fiecărui popor, se resfrâng și influențează totdeauna un regim politico-social. Una este democrația în Anglia, alt aspect va avea în Franța, alte îi vor fi caracteristicile în Olanda ori Danemarca. Astfel ideea de libertate, care este principiul de bază al oricărei democrații, va purta, la noi, caracteristicile felului de a simți libertatea, al țărănului nostru, și se va inspira, în mod necesar, dela morala solidaristă, specifică clasei țărănești, — nu dela morala liberalistă a lui „laissez faire! laissez passer!” încă în stima țărilor din Apus. Într'un stat, ca al nostru, ideea de libertate duce — oricât ar părea aceasta de paradoxal — la extinderea atribuțiilor statului. Căci numai atunci libertatea va fi garantată clasei țărănești, atât de slabă încă economiceste, când statul o va proteja direct, combatând toate adversitățile ce o stânjănesc și dându-i posibilitatea de a dispune de ea însăși, de a-și împlini destinele în toată libertatea, aici în măsură meren sporită a posibilităților și puterilor sale. Căci libertatea înseamnă, pentru clasa țărănească, putința de a înfăptui, politiceste și social, tot ce este în interesul său, tot ce este firesc, natural și just să înfăptuiască.

De aci și corectivul ce în mod necesar va trebui să sufere individualis-

mul, într'un regim de democrație țărănească. Identitatea de esență a tuturor indivizilor ce alcătuiesc clasa țărănească care nu se poate concepe, din punctul de vedere al țărănismului, decât ca o unitate indisolubilă, — obligă pe individ să se comporte nu din punctul de vedere al așanumitelor drepturi inerente persoanei umane izolate, ci din punct de vedere al interesului colectiv.

Principiul individualist al drepturilor cu care se naște persoana umană, concepută ca valoare absolută, va fi subordonat aci principiului cu adevărat social al cooperării. Binele comun, — iată limita și condițiunea oricărei spontaneității, oricărei inițiative și libertăți individuale. Și ce alt scop poate să aibă o societate cu adevărat democratică, decât binele comun! Căci numai într'o societate mai bună și mai dreaptă, descătușată economiceste și eliberată de tirania actuală alcătuirii sociale care, falsificând înțelesul cuvântului democrație, justifică exploatarea celor mulți și slabi în numele libertății, — numai în această societate de democrație țărănească va fi cu putință, fiecărui ins și tuturor, să se desvolte cât mai larg, cât mai real, să se realizeze cât mai deplin, potrivit facultăților și însușirilor fiecăruia.

Vom observa, deasemeni, că principiul riguros al proprietății individuale sacre și inviolabile, din codul nostru civil, nu mai corespunde astăzi cerințelor democratice. Sub impulsul nevoilor sociale și al noului spirit al vremii, democrațiile de pretutindeni au dat un sens mai aproape de realitate instituției proprietății particulare, pe care la origină, ideologia democratică o concepea, e adevărat ca sacră și inviolabilă.

Iar țărănismul, ținând pas cu vremea, conține proprietatea ca funcție și utilitate socială. Concepția aceasta stă, precum se știe, la baza doctrinei țărănismului român. Și credem că nicăeri această concepție nu are un conținut sufleteș și social mai corespunzător ca la noi, unde — după cum bine s'a observat — „țărânul vrea proprietatea ca să aibă ce munci”, — „proprietatea fiind în sufletul lui, sinonimă cu munca”. (Aici suntem în disacord cu dl Suci. Deși pentru țărân proprietatea solului este un instrument de muncă, în concepția lui proprietatea se răsfrânge în spiritul dreptului quiritar. El simte o plăcere în însuși faptul posesiei. Pentru el proprietatea este sacrosanctă și inviolabilă. Proprietatea — muncă este doctrinara pusă în căruța țărânului fără însă să exprime conștiința lui.) (N. R.)

De aceia astăzi, când inferioritatea producției divizată în milioane de exploatare individuale, este dovedită, — numai un regim de democrație țărănească va putea să vină cu marea reformă a producției grupate, a producției în comun, prin raționalizarea muncii și motocultură, în domeniul economiei agricole, — prin socializare și monopol, în domeniul economiei industriale și chiar în cel al creditului.

Țărânul a exprimat, în decursul acestor ani de criză, pe propria lui piele, inferioritatea actuală economiei agricole și bunul său simț îi spune că „asa nu mai merge”. Oricât de conservator și de individualist l'am crede, el va înțelege că n'are de ce se opune la munca în comun, mai ales că proprietatea individuală rămâne cu toate atributele ei principale. (Țărânul va continua să-și chivernisească cum va crede de cuviință câștigul ce-i va fi repartizat, va putea să-și înstrăineze lotul prin toate modurile prevăzute în codul civil, va putea dobândi noi întinderi de pământ ca și până astăzi).

Iar dacă totuși ne-am înșela asupra posibilității producției în comun, liber-consimțită, nu înseamnă că principiul însuși e vițios. Căci din moment ce exproprierea agrară s'a făcut pe baza lozincii: „pământul al celui, care-l muncește”, din moment ce proprietatea este manan concepută ca funcție și utilitate socială, această înseamnă totodată obligatiunea cultivării lotului înseamnă și societatea și a rezervării dreptului de a cere garanții și a impune norme care să asigure sporirea

și îmbunătățirea producției.

Iată deci că acest nou principiu al proprietății, care pare a cucerire exclusiv democratică, este de mult câștigat gândirii țărăniste. Ceiace înseamnă că termenii: democrație și țărănism, departe de a se exclude, cum o cred încă atâția, se completează și se întregesc mereu, chiar în domeniul unde opoziția lor pare inevitabilă. Și avem la îndemână un exemplu recent, pe care-l cităm fiindcă e într'adevăr interesant, în această privință. Iată, — cea mai proaspătă mai înaintată constituție democratică, Constituția Spaniei republicane, reglementează regimul proprietății exact în spiritul în care ar fi făcut-o orice regim cu adevărat democratic: „orice bogăție a țării, oricine ar fi proprietarul ei, este subordonată intereselor economiei naționale și afectată a face față sarcinilor publice”.

Vom căuta să desprindem, într'un articol viitor, înțelesul politic al democrației țărăniste.

N. N. VASILIU.

Partidele politice și Masele populare

Petre I. Ghiața

(Introducere în știința politică practică)

Partidele politice intermediare între conservatorism și comunism — se diferențiază, programatic prin nuanțe imperceptibile, pe care masele le ignorează aproape în întregime.

Ceeace stabilește linie precisă între partide — și o sesizează masele printr'ocă o resimt direct — este metodologia guvernării, încadrată în trunghiul celor trei tațete principale: competență, legalism, onestitate.

În perioada de agitație pură, necesară dobândirii puterii, trebuie să prețuim entuziasm și să ne străduim să-l degajăm cât mai puternic, pentru că lucrul acesta este și posibil și util.

În perioada guvernării însă, când se împart demnitățile și toți așteaptă să se împărțesească din binefacerea morale sau materiale ale puterii — este imprudent să faci apel la entuziasm, pentru că ai striga pustiului.

În perioada aceasta se precizează neted în toată joscnicia lor, perfidia și lașitatea omenească: lupta se deschide împotriva lor și rare sunt abilitățile care le pot mării fără să le cadă victime. Înțelegeți de ce partidele sunt unitare și tari în opoziție — perioada de agitație — și slăbesc treptat prin destrămare în perioada guvernării.

Crizele în viața organismelor politice puternice prilejuiesc purificarea necesară și salutară a cadrelor; organismelor slabe însă, le grăbesc procesul de lichidare.

Aliatul cel mai sigur al înțelepților este timpul; nici o greșală nu rămâne nesacționată în scurgerea vremii. Sub o formă sau alta, situațiile cele mai ireductibile, dacă sunt fondate pe falsă temelie — sunt reduse la neant sau în cel mai fericit caz, la juste proporții, prin acțiunea fără greș, a desvoltării evenimentelor în timp.

Deaceia lozincă înțelepților: să așteptăm!

Coeziunea unui partid — o putem prețui la justa valoare, după ce au trecut încercările unei serioase înfrângerii. Nu pe căile permanentelor izbânzi se verifică „forța coeziunilor”.

Organismele politice a căror încheiere se fundează numai pe juxta-punerea intereselor materiale — sunt destinate să se destrame la cel dintâi prilej, în care aceste interese ar fi realmente compromise sau numai ar părea, că alunecă pe calea compromiterii.

Fără suflul idealist, nici o operă nu poate avea trâmție.

Epocile critice o afirmă cu siguranță și în viața națunilor și în organizația partidelor.

Pe minciună și fraudă se pot croi și dura efemer cariere politice individuale — niciodată, însă, n'au putut avea viabilitate partidele, care s'au întemeiat pe ele.

Proverbiala ignoranță și îngăduință a mulțimii are unele limite, verificate suficient de istoria politică: dacă tolerența dintr'o prostească simpatie „smecheria insului”, nu iartă, fără excepție, înșelăciunea exercitată de colectivitatea-partid asupra intereselor și iluziilor ei.

Coeziunea trainică, care dă organizațiilor mari sau mici forța atacului și rezistenței se asigură prin eliminarea progresivă, dar promptă a tuturor elementelor centrifugale.

Compromisurile efemere între membrii deosebiți radical și ca structură spirituală și ca aspirații — aceasta-i soluția de predilecție a politicianilor contemporani — rod lent, dar sigur organismele politice și distrugându-le forța care le centrează, le fac inapte să treacă intacte încercările grele ale luptei sociale.

Coeziunea puternică presupune permanentă și atentă purificare; compromisurile determină mai curând sau târziu destrămarea coeziunii și implicit istovirea forței de acțiune.

Partidele politice sunt organe — componente ale unei ideologii, care reprezintă masele majorității sau minorității masele populare; partidele realizează aproximativ — prin acțiunea de guvernare — programul, concretizat în perioada opoziției.

Ceeace face însă durabilă existența partidelor și le dă autoritate să guverneze efectiv — este baza lor economică; fără această armătură materială, care le dă putință să regleze funcționarea structurii economice a însăș organismului social — partidele politice chiar cele mai puternice, au existență efemeră.

Deaceia forța reală, nu de suprafață a organismelor politice se măsoară după substratul economico-financiar ce comandă.

Reformele sociale, prin mijlocirea partidelor politice, sunt înainte de toate probleme de ordin moral.

Curioasă compoziție are sufletul popular; dorește cu pasiune revoluționară conducătorii inzeștrați cu „caractere de bronz”, dar nu-și precupește admirația pentru abilitatea împinsă până la perfidie.

Masele, preamărind suferința celor obijduiți, proclamă egalitatea și conducerea prin ele înșile, adică prin reprezentatiune cu elemente din sânul lor drept condiții primordiale ale ameliorării sociale în regim democratic.

Și, totuși, lucru curios; se inclină cu respect în fața prestigiului, pe care auția îl dă reprezentanților aristocrației. Masele doresc democrația, dar nu se pleacă înaintea elitei intelectualilor palicari, oricât de sinceră le-ar fi pasiunea acestora pentru nevoile mulțimii.

Masele n'au avut niciodată vraja moralității, a inteligenții adevărate, a culturii, etc.

Ele au preferat — din inclinație organică, pare-se — elasticismul etic, probității perfecte — șiretenia, perfidia, abilitatea, înțelepciunii calme și sigure — farseurismul cultural, al agitatorului de meserie în locul erudiției, etc. Pentru că toate aceste exemplare inferioare stau mai aproape de înțelegerea și pasiunile mulțimii; în ele, mulțimea vede instrumente docile prin care își atinge mai ușor, obiectivele sale materialiste.

Când învingi, oricât de pătimasă și puternică ar fi ura adversarilor, nu te preocupă să justifici sensul victoriei; când ești înfrânt, toate argumentele trebuie concentrate spre a dovedi rațiunea stărilor date și a micșora cât mai mult proporțiile înfrângerii.

Masele sunt avide de izbânzi, cu efecte platonice chiar; detestă însă pe cei înfrânți.

Sufletul popular prezintă o diagramă cu salturi vertiginose între diverșii poli negativi și pozitivi ai vieții sociale; năzuște să treacă în faptă perfecțiunile, pe care crede că le rezervă viito-

rii, pentru ca înăutur să-și aspițiu-nișă — să-și infleță până — să le dea — să-și infleță și să-și îndrepte privilegiile către trecutul îngropat, ale cărui perfecțiuni apuse le regretă.

Pe natura schimbătoare a acestui suflet și totala lui lipsă de memorie — își întemeiază șansa, teoriile sociale abracadabrante.

Mulțimile se hotărăsc să acționeze într'un sens sau altul nu pe calea convingerilor limpezi, formate de încheierea silogistică a unui crez — ci sub vraja verbalului înflorit, care animând toate ispitele, ascute toate poftele inferioare ale fondului omenesc.

Prestigiul unui om politic se fundează pe împletirea simțămintelor de iubire și teamă, pe care le trezește — la un moment dat — în „masse”.

Massele însă sunt uimitor de fragile în simțimintele lor de iubire și înclină fulgerător să uite și ceeace le-a legat de idolul lor și jertfele acestuia pentru buna lor stare.

Rămâne însă trainic simțământul de teamă, care poate da idolului disgrațiat, destulă autoritate să conducă mulțimea, destulă forță să o utilizeze într'implinirea programului său. Bine înțeles, dacă știe să provoace și să întrețină acest simțământ!

Pasă-mi-te, oamenii ascultă mai curând de cei cari le inspiră teamă, decât de cei cari se incovoale în fața oscilațiilor capricioase ale simpatiei lor!

Nu cunosc element mai versatil, ca voința populară; iată pentru ce popularitatea nu poate da niciodată și nimănu siguranță imperioasă unei acțiuni continue.

Atitudinea maseor — în politică — e determinată nu de ceeace cred, ci de ceeace simt.

Intellectualii, fie de dreapta, fie de stângă, clamează cotidian indignarea împotriva răsturnării valorilor individuale în politică. Într'un regim democratic, al cărui criteriu unic este forța electorală, asemenea clamări sunt sau naivități sau pledoarii pro-domo, nuanțate de perfidie.

Nu poți cere conglomeratului confuz care se chiamă „massă populară” mai multă conștiință în selectarea valorilor decât manifestă chiar majoritatea masei de intelectuali.

Oricât de mare ar fi opresiunea și nedreptățile comise de clasele privilegiate, — clasele asuprite nu reacționează împotriva-le, decât în momentul când dobândesc conștiința propriei lor existențe.

Elementul „conștiința de clasă” le conturează ființa și dinamizează însușirile de rezistență și atac.

Masele populare le stăpănesc realmente nu cei ce le ațată poftele nesățioase prin himera împlinirii lor integrale, ci cei care cutează să le frâneze instinctele prin sugestii și intimidare.

Cei care poartă ispita potolirii tuturor nevoilor sunt simpli agitatori, care iscă curente, dar care cad sub povara lor; ceilalți sunt cutezători cari stăvillesc curentele efemere sau le utilizează pe vadul calculelor precizate de interesele generale.

Mulțimea urmează mai întotdeauna pe acei cari ațându-le poftele și imboldindu-le nevoile, le fac să creadă că numai ei vor putea să le potolească chiar prin mijloace, fiind de domeniul miracolului; foarte rar, își îndreptă simpatiile către politicianii, cari analizându-le obiectiv nevoile, drămuiesc și condiționează satisfacerea lor prin încadrarea dreaptă în ansamblul realelor posibilități ale societății.

Robite simțămintelor aprinse și imaginației fanteziste, mulțimile preferă mitajul „totului”, în locul sigurei infapturi fragmentare.

Pe această trăsătură esențială a sufletului masei se fundează succesul propagandei demagogice și cariera electorilor fără scrupul.

Bestia umană și omul propriu zis.

Tot ce ne inconjoară, ce vedem și simțim are efectul unei presimțiri covârșitoare, că o adevărată calmătate ne pândeste și a cărei realitate este aproape palpabilă.

Se pare că individul, statul, continentul, globul întreg, reacționează febril, consumând ultimele energii, contra spectrului morții. De a cui parte va fi biruința, nimeni n-o poate prezice. Fapt cert este, că lupta e decizivă. Asemănător individului căruia nici o speranță nu-i mai surâde în fața forțelor neantului, lumea se resemnează constatând neputința de-a scăpa convingerii, că întâmplarea singură este în stare să evite nimicirea patrimoniului omenirii îmbarcat pe luntrea desprinsă de mal și purtată în voia valurilor și a stâncilor.

Veți spune că pesimismul meu nu-i justificat; ei bine, eu nu cer nimic mai mult. Voi conveni chiar că umanitatea nu s'a îmbarcat pe vasul morții. Dar veți fi de acord cu mine, că dacă zarul nu este încă aruncat, omenirea se năpustește oarbă în ghiarele mizeriei și a necunoscutului și poate chiar se găsește cu un picior pe mal, iar cu celalalt în luntrea fatală!

Acam e clipa să se strige: oprește-te omenire și deschide ochii!

Nimic mai dureros, decât să vezi popoarele și prin ele omenirea întreagă cum se lasă prinse de vârtejul pasiunilor puțin nobile, instinctelor primitive, dar mai cu seamă, de vârtejul indiferenței quasi animalice.

Lenevia spiritului omenesc a fost, este și va fi, din nefericire pentru mult timp încă, călăul acelor a căror chip este însuși chipul creatorului.

Auziți la fiecare colț de stradă: „bravo Chinezii“, luptați cu înverșunare“. sau „misiunea japonezilor este capitală“, apărându-și interesele proprii, japonezii apără civilizația noastră“.

Fiecare întrebunțază limbajul jurnalului său favorit mai degrabă decât pe acel al propriei sale rațiuni.

Ziarele adesea se mărginesc a înregistra, numai, cele câteva linii fără vlagă din telegramele agențiilor de presă. Insuși agențiile ne fiind de regulă decât guri prin cari răsuflă mii de interese diverse și contradictorii.

Toată lumea așteaptă cu aviditate victoria, și nimic n'o interesează în afara de victorie. Capitaluri acumulate de generațiuni, clădiri, lucrări de artă, căi ferate, se distrug cu cea mai barbară intenție.

Orașele și satele prospere altădată nu mai sunt azi decât fum și scrum. Zeci de mii de vieți omeneste sunt asasinate. Toate astea sunt demne de fapte diverse, principalul este victoria.

Pasiunea domnește atotputernică în calitate de „maitre et seigneur“ în timp ce rațiunea o servește umilă ca un sclav în orice moment, gata de-a se prosterna la picioarele stăpânului.

Cum ar fi posibile ororile războaielor dacă rațiunea ar fi vigilentă și ar înfrâna impulsurile omeneste punându-le în slujba sa și nu invers, așa cum este?

Datorită acestui trist adevăr, suntem, vai, forțați a recunoaște, că războaie vor mai fi. Popoarele se vor mai încăera încă și — paradox — fiecare va avea ferma convingere că dreptatea este de partea lui.

Numai așa se explică de ce tratatele de pace satisfacând aspirațiuni vechi, pun în același timp baza altor noi și cu asta curentelor revanșarde.

Deaceia atâta timp, cât pasiunile vor conduce acțiunile omeneste, dar mai ales, ale statelor, omenirea va purta germele propriei sale exterminări.

Este clar, este mărturisit de cei mai competenți oameni contimporani, că datorită mijloacelor de distrugere de cari dispun statele azi, un eventual război va însemna distrugerea sigură a tot ce formează mândria civilizațiunii noastre.

Deci atât timp, cât popoarele nu s'au împănat la carul zeului Martie, este foarte oportun de-a se preveni popoarele asupra responsabilității pe care și-o vor asuma în fața posterității dacă

vor nesocoti eroicele efortări din partea Ligii Națiunilor și a acelor „visători creduli“ în pacea universală, cari nu urmăresc decât binele omenirii.

Conferința „desarmării“ ne dovedește că statele s'au oprit un moment din fuga nebună spre prăpastie, ca să-și facă examenul conștiinței lor, la lumina lumii întregi.

În ciuda sarcasmelor și a scepticismului, este încontestabil, că faptul punerii în discuție a pericolului comun și efortările oricât de mici ar fi ele la început, de-al evita, nu arată decât un lucru și anume: că rațiunea începe lupta contra pasiunii și prin urmare nu depinde decât de popoare de-a persevera pe această cale pentru strivirea bestiei umane și întronarea domniei omului.

Th. Z. Rusu.

Fenomenul economic și financiar

În practica obișnuită a lucrurilor fenomenul economic și cel financiar se întretes într-o înălțuire așa de apropiată, punctele de contact se suprapun pe o așa de vastă întindere, încât empiric vorbind, nu se face niciodată o confuzie totală între ele, dar nu se determină exact conținutul celor două noțiuni.

În mod elementar, fenomenul economic analizat după metoda clasică, se descompune în următoarele faze: producția, circulația, repartitia și consumația. Distinguețunea celor patru faze este mai mult metodologică. S'ar putea centra diversele aspecte ale aceluiași fenomen în jurul conceptului de valoare, unitatea, i-am putea spune ideală a proceselor complexe ale vieții economice în general, dar însăș conceptul de valoare în economie este o entitate instabilă și greu de determinat. Teoriile economice asupra valorii își distribuie câmpul de observație în diverse planuri ale vieții, fără ca vreuna dintre ele să se apropie de conceptul ideal al valorii. Neînțelegerea decurge dintr'un început făcându-se distincțiunea între valoarea de schimb, o valoare obiectivă rezultată din libera concurență desfășurată în cadrul legii cererii și ofertei și valoarea de întrebunțare care este de natură subiectivă.

Așa se explică multiplele teorii asupra valorii. (Teoria valorii muncă, valoarea constând din munca încorporată într'nsa. Ricardo, Marx și toți socialiștii; teoria limitei utilității finale, creațiunea școalei psihologice austriace, construind conceptul de valoare din elementele subiective: utilitatea și dezirabilitatea. Evident că elementele componente definite mai sus, vorbind de un fenomen social cum este fenomenul economic, se fixează în plan colectiv. Ele apar ca o sumă a aspirațiilor și nevoilor individuale). Aceasta ar fi teoriile fundamentale. Dealtfel teoria valorii acestui domeniu spinos al științelor economice și sociale, este de curând explorat, așa că rezultatele cercetărilor sunt departe de concluzii definitive. Am putea centra deopotrivă diversele procese ale complexului vieții economice în jurul nevoilor colective, dar atunci am ieși din sfera economiei capitaliste și distincțiunea pe care ne-am propus s'o facem între fenomenul economic și cel financiar n'ar mai avea nici un rost. Aparent, astăzi nu observăm procese economice continue, ci abrupte. Categorisirile sunt necesare din considerațiuni de metodă și înțelegere așa că pentru delimitarea celor două fenomene, vom folosi procedeul observației clasice. A fost nevoie pentru această delimitare, să se constituie o știință nouă: știința financiară. Această disciplină socială a rupt nu demult cordonul ombilical de economia politică, din care făcea parte integrantă. Capitolul impozitivelor era o anexă finală mai mult tehnică. Adolf Wagner a fixat legile noii discipline, folosind datele clasice ale lui Adam Smith.

Intr'adevăr, astăzi, cunoscând structura corporațiilor de drept public și scopul lor final, putem ușor delimita cele două fenomene.

1. Fenomenul economic:

Faze: producție, circulație, repartitie, consumație.

2. Fenomenul financiar.

Faze: producție, circulație, repartitie, consumație cu o fază în plus: faza de reproducție, prin consumațiune, neterminându-se întregul proces financiar, ci bunurile acumulate de corporațiile de drept public printre care cea mai importantă este statul, se continuă transformându-se în valori etico-sociale permanente. Curba de evoluție a fenomenului financiar este mai lungă decât a fenomenului economic, aceasta fiind adevărata distincțiune între aceste două fenomene, care se întregesc. Și fiindcă este vorba de știință, singură această distincțiune motivează nașterea noii discipline: știința financiară, cu legile ei aparte. Astfel, fenomenul economic poate fi determinat cantitativ, poate fi obiectivat, mai mult decât cel financiar în care predomină elementul finalist-social. Simple considerații tehnice, pot creaia practicii necesare funcționării organismului social, dar nu pot impune noi discipline de gândire. A gândi în spiritul științei financiare, însumă a te folosi în primul rând de datele care definesc viața grupului.

T.

Dorul de cultură

Indivizi sunt, ceea ce sunt ei dela ins la ins — sociabilitate. — Tot așa și popoarele: ele nu sunt luate aparte: — etnografie — ci ceea ce sunt dela unul la altul: general și universal.

De această stare de suflet au avut să-și dea seamă la noi în ultimul timp unii oameni. S'au observat în ultimul timp unele mișcări tranșante. Energii românești scoase din fagașul lor tradițional s'au schimbat brusc atitudinea — dându-și seamă că ceea ce suntem e o realitate ce depinde de ceea ce vom fi: că cultura nu e un bagatel; că dacă astăzi ea nu e esența vieții, în învălmășagul zilnic, în balanța istoriei mâine, ea va rămâne singura greutate sub care se pleacă judecățile viitoare.

În acest scop, orientarea tinerei noastre culturi, avea să sufere o mișcare puțin prevăzută. Dincolo de etnografie, — în lumina scripilor de gând, se țese aceeași pânzătură mai fină, de conținut divin neîmpunsa cu acul decât într'o mică măsură de Români. Primejdie și de-aci dorul de cultură. În acest dor nespus s'a aprins candela suferinței și pentru noi — jertfele idealului n'au încetat să se dea tributari și ele sunt primele simptome ale integrării noastre în lumina gândului rotunjit despre lume și viață.

Sălbaticul, semicivilizat, civilizatul etnografic, aceștia sunt oameni roboști. Cu păr și forță mușchiulară — cu rezerve de ochi — vedere precisă — dar fără scâpărări de gând. Omul cult este omul contemplativ — ros de gând, și față de „barbar“ în continuă mișcare — nesiguranță —, poziția lui i-o hotărește soclul creațiilor lui. Un echilibru stabil sufletec. Perspectiva aceasta dincolo de marginile țării tale, în contopire cu nemărginitul, a frământat în ultimul timp gândul nostru. Singura noutate a vremilor mai noi este aceasta. Soaptele surde sau ridicările de braț într'o încordare sălbatecă a vecinilor Unguri, numai așa se vor muia, petrecându-i până la hotarul mulcomit al înțelegerii supreme.

Confraternitatea aceasta cu un ideal înalt, contactul acesta, fatal și el ca și etnografic este un nou principiu de autodeterminare a existenței noastre. Suntem deci în pragul unei lumi noi și sărbătoarea s'a încins în sufletele noastre.

I. Ch.

Buletin extern Declarațiile d. Litvinov

Negocierile dela Riga, începute și sfârșite acum două luni, au prezentat puțin interes acelor ce cunoșteau adevăratele sentimente ale Rusiei-Sovietice. Pactul de neagresiune ce ne fusese oferit nu ademenea decât pe nepriștici și naivi, ce credeau că dirigiitorii actuali ai Sovietelor au renunțat la planurile lor anti-capitaliste și în special ar fi abandonat definitiv gândul de reanexare a Basarabiei. Din nenorocire asemenea lipsiți de previziune s'au găsit în guvernul României — ceea ce a făcut să ajungem la eșecul cunoscut. Dl. Ghika visa recunoașterea Basarabiei în vreme ce Litvinov arăta, titularului nostru dela externe, cât de departe este de cunoașterea realităților.

Zilele trecute, în interviul acordat Dlui Marjan Woidillo, fondatorul și vicepreședintele societății polono-române din Poznan, — Dl Litvinov spune că tratativele erau avansate, dar au fost întrerupte din divergențe teritoriale ce priveau Basarabia. Sovietele au propus României pactul de neagresiune, adică rezolvarea tuturor diferendelor pe cale pașnică. „Aceasta nu înseamnă că Sovietele recunosc unirea Basarabiei și Nistrul drept frontieră.“ Apoi: „Dacă România urmărește scopul de a încheia un pact pentru a întări direct sau indirect pozițiunea sa în chestiunea Basarabiei, acest pact nu va fi încheiat niciodată. Sovietele nu vor semna un pact care să poată fi interpretat ca o renunțare la Basarabia.“

Declarațiile nu aduc nimic nou — ele repetă ceea ce știam atât noi, cât și streinătatea. Numai la palatul din „Piata Victoriei“ se visează.

Nu recunoaștem Nistrul ca frontieră dar vă oferim pact de neagresiune — interesantă ghicitoare.

LIGA NAȚIUNILOR ȘI CONFLICTUL CHINO-JAPONEZ.

Consiliul Societății Națiunilor s'a ocupat în nenumărate ședințe de conflictul din îndepărtatul orient, fără a fi în stare să găsească mijloacele ce ar fi putut conduce la încetarea ostilităților.

Sanctiunile prevăzute în pactul Soc. Națiunilor nu au fost aplicate așa încât la un moment dat făcea impresia că delegații europeni, ce au cuvânt hotărâtor în Consiliu, doresc chiar acest conflict.

Comisiunea de anchetă — trimisă la fața locului — probabil că este încăntată de priveliștea manciuriană, de interesantele orașe chineze și de admirabila aviație japoneză. Rezultatele „anchetei“ vor fi o serie de dosare cu „amintiri din călătorie“.

Toate acestea ne-au arătat neputința instituției dela Geneva. Regretăm doar că iluziile ne-au fost spulberate tocmai de un conflict atât de îndepărtat.

Liga Națiunilor prin convocarea „Adunării generale extraordinare“ a găsit mijlocul de a se compromite în toate compartimentele sale. La 3 Martie această „Adun. gen. extraord.“ s'a deschis. Domnul Titulescu — prudent — a anunțat acum 3 săptămâni că nu înțelege s'o mai prezideze. Delegații tuturor statelor membre sunt prezenți; discursurile au început, președintele s'a ales, o comisiune generală (ce trebuie să examineze conflictul în special) s'a constituit, discuțiunile vor urma și apoi se vor sfârși...

Războiul chino-japonez continuă și se întrerupe atunci când vor beligeranții — așa cum a fost și în trecut, așa cum va mai fi multă vreme.

V. Gh. Steleț.

**Citiți și
răspândiți
ziarul
„Chemarea“**

Dacă s'ar îndrumă numai după postulatele rațiunii pure, viața politică s'ar osifica și ar gonii elementul viu din măruntele ei; viața politică, ca și viața în genere, se înfundaază pe un postament neperitor: *instinctul de conservare.*

Auguste Comte și clasificarea științelor

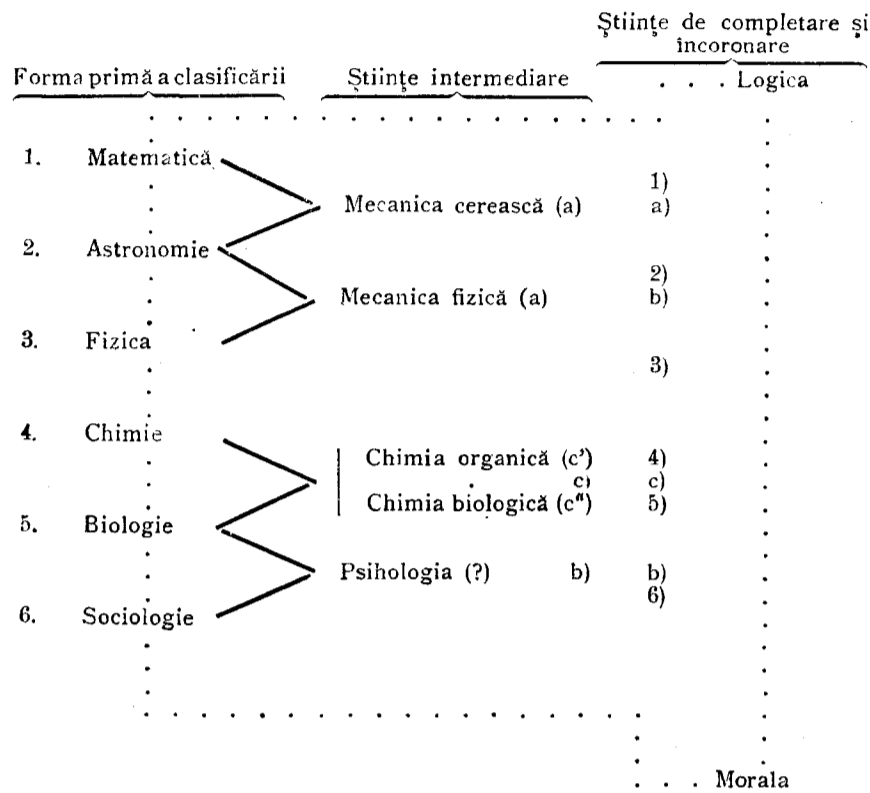
Acela însă care e privit ca întemeietorul unei sociologii de sine stătătoare este Auguste Comte. El a avut, în primul rând, meritul de a o boteza. Numele de Sociologie este găsit de el. Afară de aceasta, Comte construiește o clasificare a științelor, unde sociologia ocupă un loc onorabil, după Biologie.

Trebuie remarcat că și înainte de Comte s'au făcut asemenea clasificări, dar în toate acestea (Aristot, Bacon, Ampère) nu se vorbește decât de ști-

inți particulare cu conținut mai mult sau mai puțin social. Nicăieri însă nu se vorbește de o disciplină specială al cărei obiect exclusiv să fie societatea și viața socială. În schimb, după Comte, toate clasificările propuse pomenesc numele Sociologiei (Spencer, Xenopol, etc.)

Clasificarea lui Comte pornește dela criteriul generalității. Științele se împart după cum sunt mai generale sau mai concrete.

Iată schema acestei celebre diviziuni:

După Comte există un fenomen social, așa cum există unul fizic.

„Grupurile au o viață, o evoluție și o disoluție. Ele pot fi privite din punct de vedere static: prin analiza structurii lor, a organelor care o compun. Descrierea lor va forma prima parte a studiului sociologic, și se va chema Statica socială. O a doua parte se va ocupa cu funcțiunile, cu activitatea socială, cu evoluția și cu transformările succesive pe care le-au înregistrat colectivitățile dealungul istoriei. Aceste capitole vor constitui Dinamica socială, care nu e un simplu nume, căci ei îi corespunde și un conținut propriu. Se pot deosebi trei feluri de societăți: cele care se găsesc în perioada religioasă, în cea metafizică și în cea pozitivă”.

Impărțirea sociologiei în statică și dinamică este încă și astăzi folosită în cercetările uneia din cele mai importante școli sociologice: școala lui Durkheim,

care studiază grupurile omenești, pe deoparte din punctul de vedere al structurii lor și pe de altă parte din punctul de vedere al diverselor lor funcțiuni active.

„Dar sociologia lui Comte prezenta un grav inconvenient. Pentru el, fenomenul social e același pretutindeni. Societatea la care să gândește el e umanitatea, una și aceeași în toate părțile, un fel de grup abstract matematic. În schimb, sforțările Sociologiei de mai târziu vor fi să arate că există o multitudine de tipuri de societăți. Pentru un simplu călător care parcurge globul pământesc, varietatea popoarelor, ca și a societăților, e evidentă. Sociologia trebuie să le observe, să le studieze, să le clasifice”.

(Ralea, Introd. în Sociologie, p. 15—16).

D. I. Suchianu
(Manual de Sociologie).

Câțiva inși nemulțumiți cu actuala lor stare personală, au scos o broșură calomnioasă privind „Chemarea” și pe conducătorul ei Viorel V. Tilea. Conținutul ei este așa de incalificabil, încât nu ne putem cobori până la nivelul celor debitate acolo, ci am ales calea statutară, pentru ca organele superioare ale partidului să hotărească asupra celor cuprinse într'ansa. În fața forurilor competente, vom prezenta spre documentare cazierul politic și moral al fiecărui adversar din grupulețul răzvrătit. Ne stă la dispoziție un maldăr de documente și de fapte. Nu înțelegem să dăm lămuriri asupra activității noastre unor domni care n'au nici o calitate în partid, în afară de aceea a unor membri obscuri, i prea puțin informați,

IN CURÂND VA APARE I-UL NUMĂR DIN
BIBLIOTECA CHEMĂRII

SEVER STOICA:

IULIU MANIU

UN VOLUM DE 250 PAGINI, CARE VA CUPRINDE
VIATA ȘI OPERA MARELUI BĂRBAT DE-STAT

Duminică 6 Martie a avut loc la clubul partidului național-tărănesc din Cluj, adunarea conducerii, organizației Cluj și a delegațiilor de legătură ai „Chemării”. Cu acest prilej s'a cuprins într'o moțiune care a fost prezentată de o delegație dlui Alexandru Vaida Voevod, atitudinea „Chemării” față de ultimele evenimente.

S'a mai hotărât redactarea unui memoriu detaliat care va fi înaintat comitetului executiv regional al partidului care se întrunește Joi 10 Martie, precum și convocarea congresului generai al organizației.

Adunarea a exprimat deplină încredere în conducerea „Chemării” în frunte cu fratele nostru V. V. Tilea și a desavuat inaugurarea în sânul partidului a unor metode de luptă inadmisibile între membrii aceluiași partid și contrare tradiției ardelenesti.

Adunarea s'a mai ocupat și de incalificabilul atac din senat la adresa dlui Alexandru Vaida Voevod, protestând energic, prin moțiunea pe care o publicăm mai jos:

Din Moțiunea „Chemării”

— Protestul împotriva insultării D-lui Vaida —

La adunarea de Duminecă a Chemării, în moțiunea votată, se cuprinde și următorul pasaj relativ la mârșava faptă din Senat:

„Luând cunoștință de incalificabila faptă a unui membru al Senatului care bazat pe un neadevăr debitat într'un manual școlar de către un om fără scrupulele adevărului — de a pune în discuție patriotismul d-lui Alexandru Vaida-Voevod, protestează cu indignare împotriva insultei gratuite aduse marelui patriot, care și-a serbat acum 40 de ani de luptă în serviciul nației, mai ales că sărbătorirea de către întreaga țară, în aceste momente când se întetește propaganda revizionistă, a aceluia care a declarat ruperea Ardealului de Ungaria și hotărârea lui de a decide liber de soarta sa, a aceluia care ca întâiul primministru al României mari a semnat tratatele cari consfințesc în drept Unirea tuturor românilor, a aceluia care ne-a adus recunoașterea Basarabiei, a căpătat caracterul unei manifestații unanime a națiunii pentru a afirma lumei întregi credința noastră în indestructibilitatea temelii unității naționale românești”.

REVISTE

O nouă publicațiune pentru vulgarizarea științei a apărut în București, redactată de dl inginer L. Florin, purtând titlul „Știința”. În vremurile acestea de mizerie, fapta lui Florin merită toată lauda, adâncirea prin propagandă și vulgarizare a cunoștințelor despre natură în marile mase, fiind un postulat al vremurilor noastre. Acest fel de generoase inițiative suplinește într'o oarecare măsură activitatea Statului în propagarea culturii. Deși apărută în condițiuni modeste, totuși primul număr are un variat și interesant material. Recomandăm publicațiunea cetitorilor care urmăresc progresele științei și aplicațiunilor ei tehnice, dar totdeauna recomandăm și inițiatorului și redactorului ei să-i fixeze mai bine caracterul de revistă de vulgarizare fiindcă majoritatea cititorilor cărora se adresează nu sunt inițiați în secretele calculului integral și diferențial. Astăzi majoritatea fenomenelor intrate în câmpul cunoașterii noastre sunt susceptibile de explicațiuni apropiate de înțelegerea comună.

O întâmplare cu tălc

Confraiele „Patria” în ultimul său număr o știre privind numărul festiv al ziarului nostru, dedicat sărbătoririi dlui Vaida Voevod. Anume, în sala de debateri a tribunalului Deva, un avocat român așteptând să-i vie rândul, citea numărul festiv al „Chemării”. Un domn judecător, al cărui nume ne este indiferent, a dat ordin unui aprod să spună avocatului, că citirea ziarelor este interzisă în sala de debateri. Nu știm dacă acest gest este fructul unei sensibilități „procedural” sau are temeuri mai delicate. Deobiceiu se tolerează anumite transgresiuni inofensive, mai ales atunci când persoanele care toarnă puțină libertate spirituală peste normele rigide, sunt incolori politicești, sau poară anumite culori simpatice regionale sau politice.

Redactor responsabil:
BAZIL GRUIA

CONFERINȚELE CHEMĂRII

Cercul de studii al „Chemării” organizează un
ciclu de conferințe:

V. V. Tilea: Confederația Dunăreană.

I. Martalogu: Raționalizarea muncii.

Dr. Emil Pop: Moneda.

Adam Popa: Descentralizarea.

Aurel Buleanu: Democrație și Dictatură.

Petre Tuțea: Materialismul istoric.

Sever Stoica: Crepusculul Europei.

Romul Pop: Bugetele comunale.

Liviu Hulea: Lupta femeii pentru drepturi în România.

Dnii Sabin Mureșan, N. Buta, etc., vor anunța subiectele mai târziu.

Ordinea și data conferințelor se va anunța prin ziare.